

Kliimaministri määruse „Kasvuhoonegaaside heidet vähendavate investeeringute toetamise tingimused ja kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse atmosfääriõhu kaitse seaduse § 161 lõike 3 ja § 182¹ lõike 5 alusel.

Määruse eelnõu eesmärk on soodustada kasvuhoonegaase (edaspidi KHG) vähendava tehnoloogia kasutuselevõttu Eestis. Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu (KKMS), Eesti kliimapoliitika ja rahvusvahelised kokkulepped toovad välja ambitsioonikad eesmärgid. Oluline on kliimaeesmärkide täitmisel tagada ka majanduse konkurentsivõime ning edendada uuenduslike tehnoloogiate kasutuselevõttu, mis ilma toetuseta võiks võta oluliselt kauem aega. Määruse eelnõus sätestatakse toetuse andmise tingimused.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi rohereformi osakonna rohereformi teekaartide valdkonnajuht Maria Värton (maria.varton@kliimaministeerium.ee, 627 2311), Keskkonnainvesteeringute Keskuse energeetika ja liikuvuse valdkonnajuht Krisli Kõrgesaar (krisli.korgesaar@kik.ee, 5880 0222), projektikoordinaator Kätlyn Kangur (katlyn.kangur@kik.ee, 5880 0228), keskkonnaekspert Eva-Ingrid Rõõm (eva-ingrid.room@kik.ee, 5880 0225) ning riskiosakonna juristid Jaanika Vilde (jaanika.vilde@kik.ee, 5880 0207) ja Silver Nittim (silver.nittim@kik.ee, 5880 0218). Õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk (rene.lauk@envir.ee, 626 2948). Keeletoimetuse tegi Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeleteimetaja Aili Sandre (aili.sandre@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja analüüs

Eelnõu koosneb üheksast peatükist:

- 1) üldsätted;
- 2) toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr;
- 3) toetuse taotlemine ja nõuded taotlejale ning taotlusele;
- 4) toetuse taotlemine;
- 5) taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamine;
- 6) toetuse saaja õigused ning kohustused;
- 7) aruannete esitamine;
- 8) toetuse maksmine ja kasutamine;
- 9) toetuse maksmisest keeldumine, tagasinõudmine ja vaided.

Esimeses peatükis on esitatud üldsätted. Määruse eelnõu sätestab KHG heidet vähendavate investeeringute toetamise korra ja tingimused. Reguleerimisalas sätestatakse määruse sisuline ulatus ja seosed riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ eesmärkidega. Lähtudes nendest eesmärkidest ja Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi tingimustest, on toetuse andmise eesmärk toetada ettevõtete investeeringuid selliste innovaatiliste lahenduse kasutuselevõtuks, mis aitavad vähendada kasvuhoonegaaside heidet ning viivad lisandväärtuse kasvule. Toetuse abil väheneb Eestis KHG heide, kasvab ettevõtete lisandväärtus ja rahvusvaheline konkurentsivõime.

Paragrahvis 3 on meetme elluvijaks määratud Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi *KIK*). KIKil on rikkalik kogemus keskkonnavalase riigiabi ning suurte investeerimisprojektide toetamisest. KIK säilitab toetuse, sealhulgas riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmisega seotud dokumente kümme aastat projektile abi andmisest arvates.

Paragrahvis 4 on määratletud eelnõus kasutatavad terminid. Oluline on siinkohal välja tuua innovaatilise investeringu mõiste, mis on aluseks ka projektide valikul ja rahastamisel. Innovaatiline investering on investering sellise tehnoloogia rakendamiseks, mille abil tootmisüksus ja selle toodang vastab Eestis või Euroopa Liidus kehtestatud sama valdkonna parima võimaliku tehnoloogia keskkonna- ja energiasäästunõuetele või ületab neid nõudeid, või KHG heidet vähendavasse tehnoloogiasse, mida pole Eestis varem kasutatud või on seda kasutatud oluliselt väiksemas mahus. Valdkondades, kus pole võimalik lähtuda parima võimaliku tehnoloogia järgi, hinnatakse tehnoloogia uudsust selle alusel, kui laialt on see levinud, ning vajaduse korral kaasatakse väliste ekspertide abi.

Ülejäänud mõisted, nt ettevõtte suuruse järgi, on valdavalt seotud ELi üldise riigiabi reeglite ja grupierandi määrusega (komisjoni määrus (EL) nr 651/2014, 17. juuni 2014, ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks). Suurettevõtted saavad regionaalabi ainult uute tegevusaladega. See tähendab, et toetada saab ainult suurettevõtte sellist projekti, mis ei ole ettevõtte senise tegevusega sarnane tegevusala ning kuulub ELi majanduse tegevusalade statistilise klassifikaatori (NACE Rev. 2) muusse klassi (neljakohaline arvkode). Näiteks keemiatööstuses on erinevad tegevusalad värvainete ja pigmentide tootmine ning muude anorgaaniliste põhikemikaalide tootmine, puidutööstuses puidu kuivatus, immutamine ja keemiline töötlus ning muude puidutöötlemissaaduste tootmine, sh hakkepuut, puitvill jms. EMTAK süsteem on sellega kooskõlas ning seda saab ettevõtte hinnata veebis: https://ariregister.rik.ee/est/emptak_search.

Paragrahvis 5 on välja toodud riigiabi liigid, mille raames tegevusi rahastada saab. Ettevõtte põhitegevuseks vajalikku tootmisinvesteeringut saab toetada regionaalabi tingimustel. Lisaks annab eelnõu võimaluse toetada ka põhitegevuseks vajalikke muid investeeringuid, nt energiavarustuseks, energiatõhususe parandamiseks või keskkonnakaitseks. Täpsemalt on need reguleeritud grupierandi määruse artiklites 14, 36, 38 ja 41. Lisaks on võimalik toetada tegevusi ka vähese tähtsusega abi raames, kui ettevõttel on kasutamata vähese tähtsusega abi limiiti, mis on kokku 300 000 eurot kolme aasta kohta. Samuti on välja toodud, et grupierandi määrusega sätestatud piirangute puhul toetust ei saa. Eeskätt ei tohi ettevõtte olla finantsraskustes. Raskustes on üle kolme aasta vanused ettevõtteid, mis on akumulieritud kahjumi tõttu kaotanud üle poole oma märgitud osa- või aktsiakapitalist. Nii on see juhul, kui akumulieritud kahjumi mahaarvamine reservidest (jm muudest elementidest, mida üldiselt peetakse äriühingu omavahendite osaks) annab negatiivse kogusumma, mis ületab pool märgitud aktsiakapitalist.

Eelnõus on sätestatud ka vaide esitamise võimalus KIKile haldusmenetluse seaduse järgi.

Teises peatükis käsitletakse toetatavaid tegevusi, kulusid ja toetusmäärasid. Toetatakse investeeringuid tegevustesse, mis on suunatud KHG heite vähendamisele ja ettevõtte lisandväärtuse kasvatamisele: uue tootmisliini rajamist, tootmise tarbeks taastuenergeetika lahendusi (sh vesiniku tootmine), tootmise keskkonnamõju vähendamise või energiatõhususe parandamise lahendusi (nt rajatakse tõhus ja taastuenergiagaallikaid kasutav kütte- ja jahutussüsteem). Kasutusele võetav uuenduslik tehnoloogia või lahendus peab vastama oma valdkonna parima võimaliku tehnoloogia määratlusele või olema selline, mida pole Eestis varem kasutatud või pole seda kasutatud sellises mahus.

Tegevuste abikõlblikud kulud on määratud valdavalt ELi riigiabi reeglistikuga. Abikõlblikud on vara soetamine ja sellega lahutamatu seotud kulud: materiaalse vara soetamise kulu ning selle kasutamiseks vajaliku seadistamise ja kohapealse väljaõppe kulu, vara seadistamiseks ja transportimiseks vajalik kindlustuskulu, kui see sisaldub selle vara soetusmaksumuses, materiaalse vara rentimise kulud kapitalirendi vormis, lähtudes üldise grupierandi määru-
ses

seatud piirangutest, ning investeringuga seotud immateriaalse vara soetamise kulu üldise grupierandi määruse artikli 14 lõikes 8 sätestatud tingimustel.

Kulud peavad olema põhjendatud, tehtud abikõlblikkuse perioodil ning olema kooskõlas ELi ja Eesti õigusega. Kulu loetakse põhjendatuks, kui kulu on sobiv, vajalik ja tõhus taotluse rahuldamise otsuses või toetuse andmise tingimustes ette nähtud tulemuse saavutamiseks ning see tekib taotluse rahuldamise otsuses nimetatud toetatava tegevuse käigus.

Eelnõus on eraldi välja toodud ka kulud, mis ei ole abikõlblikud, kuigi on ettevõtja projektiga seotud. Samuti ei rahastata kulusid, mille katteks on toetust eraldatud riigieelarve või muu avaliku sektori toetusest või välistoetusest.

Toetust saab taotleda projektile, mille toetussumma jääb vahemikku 500 000 kuni 2 miljonit eurot. Seega soovitakse toetada just suurema mõjuga projekte.

Toetuse osakaal abikõlblikest kuludest on määratud ELi riigiabi reeglitega. Toetusmäärad varieeruvad 15% kuni 70%-ni sõltuvalt ettevõtte suurusest ja tegevuse abiliigist. Kõige soodsam toetusmäär on vähese tähtsusega abi puhul, millega võib toetada mitmesuguseid tegevusi ja intellektuaalomandit, kuid selles on piir 300 000 eurot ettevõtja kohta kolm aasta jooksul ning mõnel ettevõttel võib see liimit juba (osaliselt) täis olla. Ühe projekti raames võib kasutada riigiabi eri liike ja VTAd. Kulude tasemel peavad need olema mõistlikult eristatavad.

Projekti tegevusi võib teha ainult abikõlblikkuse perioodil, mis algab taotluse rahuldamise otsuses märgitud kuupäevast (st mitte enne KIKile taotluse esitamist) ning lõppeb taotluse rahuldamise otsuses sätestatud kuupäeval, kuid mitte hiljem kui 31. detsembril 2033. aastal. Enne taotluse esitamist KIKile ei tohi alustada projektiga seotud tegevust ega võtta kohustusi projekti tegevuste täitmiseks. Projekti abikõlblikkuse perioodi pikkus on maksimaalselt 36 kuud ning see algab hiljemalt kuue kuu möödudes taotluse KIKile esitamisest.

Projektide puhul on oluline tagada nende elluviimine, sellepärast on seatud ka tähtajad, millal peab projekti suuremate tegevustega alustama. KIK võib taotluse rahuldamise otsuse tunnistada kehtetuks, kui taotleja ei ole hanget välja kuulutanud kuue kuu jooksul pärast taotluse rahuldamise otsuse saamist ning kui taotleja ei ole alginvesteeringuga seotud materiaalse vara paigaldamise või ehitamisega seotud lepinguid sõlminud 12 kuu jooksul pärast taotluse rahuldamise otsuse saamist. Abikõlblikkuse perioodi võib pikendada mõjuval põhjusel ja tingimusel, et saavutatav tulemus on jätkuvalt seotud meetme eesmärkide ja projektiga ning perioodi lõpp ei ole hilisem kui 31. detsember 2033.

Kolmandas peatükis on esitatud nõuded taotlejale ja taotlusele. Toetust võib taotleda Eesti äriregistrisse kantud äriühing, kelle tegevusala või toetatava projekti tegevusala on EMTAK järgi töötlev tööstus või veevarustus, kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus.

Taotleja peab olema tegutsev äriühing, millel on rahaline ja sisuline võime projekt ellu viia ning mille täitmata maksu- või maksevõlg riigile ilma intressita ei ole suurem kui 100 eurot või see on ajatatud. Samuti peab ta olema täitnud toetuse tagasimaksamise nõude juhul, kui mõni avaliku sektori toetuse andja on selle varasema toetuse korral esitanud. Lisaks üldiselt arusaadavatele piirangutele, nagu pankrotimenetluse piirang või kehtivad karistused, on oluline välja tuua, et ettevõtte ei tohi olla finantsraskustes (selgitus on esitatud eespool).

Projekti taotlus tuleb esitada Riigi Tugiteenuste Keskuse e-toetuse keskkonnas (*e-toetuse keskkond*). Taotlus peab sisaldama olulisi andmeid taotleja ja projekti kohta, et hinnata selle sobivust toetuse tingimustega ja võimet investeering edukalt ellu viia. Vajaduse korral peab esitama ka info kontserni kohta, kui ettevõtte kuulub gruppi, mille dokumendid ei ole Eesti äriregistris kättesaadavad.

Projektis on oluline võimalikult konkreetselt välja tuua projekti KHG mõju, innovaatus ning äriiline perspektiiv, samuti taotleja võime projekt ellu viia. Projekt ja selle eesmärgid peavad olema realistlikud ja teostatavad. Projekti sisuline osa sisaldab järgmist:

- kasvuhoonegaaside heite vähenemist näitav kalkulatsioon KIKi etteantud analüüsivormil, kusjuures toetuse suurus välditud CO₂ ekvivalenttonni kohta ei tohi ületada 375 eurot, mis oli heitkogustega kauplemise süsteemi järgi 2023. aastal viiekordne keskmine hind ELis;
- projektiplaan KIKi kodulehel avaldatud juhiste ja vormi kohaselt – sellest selgub projekti teostatavus ja riskid, mh on oluline välja tuua projekti uuenduslikkus;
- projekti eelarve ja selle kalkulatsioonid;
- taotleja majandusnäitajate prognoos projekti perioodil ja projekti lõpetamisele järgneva viie aasta kohta, saavutatav lisandväärtus töötaja kohta peab olema vähemalt Eesti keskmine, s.o üle 40 500 euro.

Oluline on näidata ka ette võtte suutlikkust projekti finantseerida. Kui omafinantseering tagatakse laenu abil finantsasutusest, lisatakse taotlusele laenuandja krediitkomitee laenuotsus. Erandkorras võib KIK laenuotsuse esitamata jätmist aktsepteerida, kui finantsanalüüsi hindamise käigus on taotleja laenu saamise suutlikkus ammendavalt tuvastatav muul viisil.

Toetuse taotlemisest annab ülevaate **neljas peatükk**. KIK kuulutab avatud taotlusvooru välja oma kodulehel või sihtrühmale suunatud avalikus kanalis vähemalt 21 päeva enne taotluste esitamise tähtpäeva. Samuti jagatakse sihtrühmale infot eelnõu kooskõlastamise ja tutvustamise käigus. Taotlusvooru rahalise mahu, avamise ja sulgemise tähtpäeva kinnitab kliimaminister käskkirjaga.

Paragrahv 16 käsitleb taotluse menetlemist KIKis. KIK kontrollib taotleja ja taotluse nõuetele vastavust. KIK ei avalda taotlust kolmandatele osalistele, kuid võib taotluse hindamiseks tellida ekspertiisi. Taotlused on mahukad ning KIK võib taotluse menetlemise käigus nõuda taotlejalt selgitusi ja lisainfot taotluses esitatud andmete kohta või taotluse muutmist, kui ta leiab, et taotlus ei ole piisavalt selge, näidates ühtlasi, milliseid asjaolusid on vaja selgitada või muuta või milliste asjaolude kohta on vaja lisadokumente. Taotluse täienduste ja muudatuste esitamiseks või puuduse kõrvaldamiseks antakse taotlejale kuni 14-päevane tähtaeg.

KIK teeb taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse 90 päeva jooksul taotluste esitamise tähtpäevast arvates. Taotluse menetlemise tähtaeg pikeneb puuduste kõrvaldamiseks antud tähtaja võrra. Taotluste menetlemisel on oluline seda silmas pidada, et taotleja kõrvaldaks puudused võimalikult operatiivselt, et mitte takistada taotlusvooru hindamist.

Paragrahv 17 kirjeldab taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse hindamist. Kui KIK avastab taotluse nõuetele vastavuse kontrollimisel taotluses puudusi, teatab ta sellest taotlejale ja määrab puuduste kõrvaldamiseks tähtaja. Kui puudust ei kõrvaldata tähtajaks, loetakse puudusega seotud nõue mittetäidetuks ning taotlus jäetakse rahuldamata. Taotlust ei tunnista nõuetele vastavaks, kui taotleja, taotlus või selles kirjeldatud projekt ei vasta kas või ühele määruses sätestatud nõudele. Samuti ei tunnista taotlust nõuetele vastavaks, kui taotleja püüab õigusvastasel viisil mõjutada taotluse menetlemist või ei võimalda teha enda juures või kavandatavate tegevuste elluviimise asukohas taotluse nõuetele vastavuse kontrolli.

Paragrahv 18 sätetastab projektide sisulise hindamise korra ja kriteeriumid. KIK moodustab taotluste hindamiseks hindamiskomisjoni, mille koosseisu kuulub vähemalt üks Kliimaministeeriumi ning üks KIKi ettepanekul nimetatud liige, sinna võib kaasata ka eksperte.

Kõik komisjoniliikmed ja eksperdid peavad kinnitama oma erapooletust ja sõltumatust hinnatavatest taotlustest ja taotlejatest.

Hindamisel on olulisim kriteerium KHG heite vähendamine (kokku 70%), lisaks sellele hinnatakse ka majandusnäitajaid ja innovatsiooni, täpsemalt:

- 1) KHG keskmine vähenemine aastas KIKi metoodika põhjal – 35%;
- 2) toetuse suurus välditud CO₂ ekvivalenttonni kohta (€/t(CO_{2e})) projektile järgneva viie aasta jooksul – 35%; mida väiksem toetus KHG kohta, seda parem;
- 3) projekti tulemusel saavutatav lisandväärtus töötaja kohta – 20%;
- 4) projekti innovaativsus – 10%.

KHG heite vähendamise metoodika on võrdlemisi detailne, selles leitakse kogu KHG heide, selle vähenemine, KHG ja toodangu suhtarvud ning võrdlused alternatiividega, kui on tegemist uue tehnoloogiaga.

Projektide koondhinnete alusel tekib taotluste pingerida. Rahuldamisele kuuluvad taotlused, mille koondhinne on vähemalt 50 ja mis ei ole ühegi hindamiskriteeriumi puhul saanud tulemuseks nulli. Lisas esitatud hindamismetoodika täpsustab arvutuskäiku.

Paragrahv 19 kirjeldab taotluse rahuldamise tingimusi ja korda. Taotluse rahuldamise kohta teeb KIK taotluse rahuldamise otsuse või taotluse osaliselt rahuldamise otsuse. Taotlus võidakse rahuldada kõrvaltingimusega. Kõrvaltingimus võib olla nt projekti rahastusotsuse kinnitamine finantsasutuse poolt vmt. Rahastamisotsused tehakse hindamisel saadud pingerea alusel kuni taotlusvooru eelarve ammendumiseni. Võrdse koondhinne puhul rahuldatakse esmalt taotlus, mis sai rohkem punkte hindamiskriteeriumis number üks – toetuse suurus välditud CO_{2e} tonni kohta. Kui ka need on võrdsed, siis heidetakse liisku.

Taotluse rahuldamise otsuses sätestatakse otsuse kuupäev ja tegija, toetuse saaja nimi, aadress ja registrikood, projekti nimetus ja number, toetuse suurus, projekti abikõlblikkuse periood ja ajakava. Samuti sätestatakse selles teave riigiabi andmise kohta viitega üldise grupierandi määrusele, projekti tegevuse eesmärk ja tulemusnäitaja koos sihttasemega, toetuse saaja õigused ja kohustused. Lisaks tuuakse otsuses välja muud toetuse andmise tingimused. KIK toimetab taotluse rahuldamise otsuse taotlejale kätte viivitamata pärast otsuse tegemist. Kui taotluse täielik rahuldamine ei ole taotlusvooru eelarve tõttu võimalik, võib taotleja nõusolekul taotletud toetussummat vähendada või projekti tegevust muuta ja taotluse rahuldada osaliselt tingimusel, et saavutatakse projekti eesmärk.

KIK kannab andmed toetuse kohta pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrisse konkurentsiseaduse § 49² järgi.

Paragrahvis 20 sätestatakse taotluse rahuldamata jätmise tingimused ja kord. KIK teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse, kui taotleja või taotlus ei vasta kasvõi ühele määruse nõudele või kui taotlust pole võimalik osaliselt rahuldada § 19 lõike 7 alusel. Paragrahvi 19 lõike 7 kohaselt võib eelarve ammendumisel taotleja nõusolekul toetussummat vähendada või projekti tegevust muuta ja taotluse rahuldada osaliselt tingimusel, et saavutatakse projekti eesmärk.

Kui taotlusest ei kõrvaldata KIKi välja toodud puudust selleks määratud tähtaja jooksul, teeb KIK taotluse rahuldamata jätmise otsuse taotlust hindamata ja taotlejat ära kuulamata. Ära kuulamine tagatakse puuduste kõrvaldamiseks antava aja jooksul, teatades sellest taotlejale. Taotluse rahuldamata jätmise otsuses märgitakse mh otsuse tegemise õiguslikud ja faktilised alused ning taotluse rahuldamata jätmise põhjendus, samuti otsuse vaidlustamise tähtaeg ja kord. KIK toimetab taotluse rahuldamata jätmise otsuse toetuse taotlejale e-toetuse vahendusel kätte viivitamata pärast otsuse tegemist.

Paragrahv 21 käsitleb taotluse rahuldamise otsuse muutmist ja kehtetuks tunnistamist. Taotluse rahuldamise otsust võib muuta toetuse saaja avalduse alusel või KIKi algatusel ning tingimusel, et projekti tulemused saavutatakse. KIKil on õigus keelduda taotluse rahuldamise otsuse muutmisest, kui muudatus seab kahtluse alla projekti tulemuste saavutamise või projekti tegevuste lõpetamise abikõlblikkuse perioodil. KIK otsustab taotluse rahuldamise otsuse muutmise 30 päeva jooksul vastavasisulise taotluse saamisest arvates.

Kui toetuse saaja ei vii projekti ellu taotluse rahuldamise otsuse kohaselt, on KIKil õigus taotluse rahuldamise otsus kehtetuks tunnistada ja makstud toetus tagasi nõuda. KIK võib taotluse rahuldamise otsust muuta või selle kehtetuks tunnistada, kui toetuse saaja ei esita projekti elluviimisega seotud aruandeid või ei vii tegevusi ellu määrukses sätestatud muudel tingimustel. Toetuse tagasinõudmise korral tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks.

Järgmise, **kuuenda peatüki §-des 22 ja 23** sätestatakse toetuse saaja õigused ja kohustused ning hangete kord. Toetuse saajal on õigus saada KIKilt teavet ja nõuandeid, mis on seotud õigusaktides sätestatud nõuete ja kohustustega. Toetuse saaja tagab projekti tegevuste elluviimise taotluses, selle rahuldamise otsuses ning määrukses esitatud tingimuste kohaselt.

Toetuse saaja peab säilitama ja võimaldama KIKi nimetatud isikutel enne projekti elluviimist, selle elluviimise ajal ning kümne aasta jooksul pärast projektile lõppmakse tegemist tutvuda tema valduses olevate dokumentidega ning raamatupidamis- ja finantsdokumentidega, mis on seotud toetuse kasutamisega. Toetuse saaja peab andma KIKi nimetatud audiitori, kontrollija või järelevalveametniku kasutusse andmed ja dokumendid kümne päeva jooksul, arvates sellekohase nõude saamisest. Samuti peab ta võimaldama oma valduses KIKil kohapeal kontrollida projekti käigus soetatud vara nõuetele vastavust või projektiga seotud dokumente. KIK võib kaasata kohapealsesse kontrolli eksperti.

Toetuse saaja peab teavitama viivitamata KIKi projekti elluviimise ajal kõigest asjaoludest, mis võivad mõjutada projekti raames ostetud või loodud vara säilimist ja kasutamist või võimet täita taotluses ja määrukses nimetatud eesmärged või kohustusi. Lisaks ei ole toetuse saajal lubatud toetusega omandatud vara müüa liisinguandjale liisingusse võtmiseks enne viie aasta möödumist lõppmaksest, sest see on vastuolus riigiabi reeglitega ning võib tähendada keelatud abi andmist. Toetuse abil omandatud vara müümisel tuleb toetus tagasi maksta.

Avaliku sektori omanduses olevad äriühingud lähtuvad kulude tegemisel riigihangete seadusest. Erakapitalile kuuluvad äriühingud on määrukses defineeritud kui mittehankijad. Nemad peavad kulude tegemisel peab lähtuma riigihangete seaduse §-s 3 sätestatud põhimõtetest, tagama muu hulgas konkurentsi efektiivse ärakasutamise, kasutama rahalisi vahendeid säästlikult ja otstarbekalt.

Projektiga seotud hanget ei või välja kuulutada enne taotluse esitamist. Teisalt tuleb hange välja kuulutada kuue kuu jooksul pärast taotluse rahuldamise otsuse saamist ning investeringuga seotud materiaalse vara paigaldamise või ehitamisega seotud lepingud sõlmida 12 kuu jooksul pärast taotluse rahuldamise otsuse saamist. Vastasel juhul võib projekti elluviimine venida ning toetuseks arvestatud eelarve ei täida oma eesmärgi.

Kui asja, teenuse või ehitustöö eeldatav maksumus käibemaksuta on vähemalt 100 000 eurot, esitab toetuse saaja enne hanketeate avaldamist hankedokumentide kavandi ja lepingu projekti KIKile arvamuse saamiseks. KIK avaldab dokumentide kohta kirjaliku arvamuse kümne päeva jooksul dokumentide saamisest arvates.

Erakapitalile kuuluv äriühing ehk n-ö mittehankija kohustub kulude tegemisel küsima konkurentsi tagamiseks kirjalikult kolm võrreldavat hinnapakumist samas turusektoris tegutsevatelt isikutelt või avaldama hanketeate riigihangete registris, kui asja, teenuse või

ehitustöö eeldatav maksumus on 30 000 eurot või suurem. Kui eeldatav maksumus käibemaksuta on suurem kui 100 000 eurot, peab mittehankija avaldama hanketeate riigihangete registris. Toetuse saaja esitab KIKile hanke korraldamist tõendavad dokumendid ja lepingu viivitamata pärast selle sõlmimist, kui need pole kättesaadavad riigihangete registrist. KIK nõustab vajaduse korral toetuse saajat hanke tegemisel. Toetuse saaja esitab enne lepingu muutmist KIKile ülevaatamiseks muudatuse kavandi.

Seitsmes peatükk. Paragrahv 24 annab ülevaate aruannete esitamise kohustusest ja menetlusest. Toetuse saaja esitab KIKile projekti elluviimise kohta aruanded e-toetuse keskkonna kaudu. KIK täpsustab taotluse rahuldamise otsuses aruannete esitamise tähtaegu ja sagedust. Projekti sisulistest aruannetes kajastatakse andmed projekti elluviimise kohta (tehtud tööd ja tegevused, tulemuste ja eesmärkide saavutamine).

Kaheksanda peatüki § 25 käsitleb toetuse maksmise korda. Klu peab olema tekkinud ja toetuse saaja selle eest tasunud töövõtjale abikõlblikkuse perioodil. Toetus makstakse maksetaotluse ja sellele lisatud kuludokumentide alusel toetuse saajale maksetaotluse esitamisest 30 päeva jooksul.

Maksetaotlusele lisatakse järgmised dokumendid:

- 1) makse aluseks olev leping, kui see ei ole KIKile esitatud;
- 2) maksealuseks oleva lepingu muudatused;
- 3) õiguskaitsevahendite kasutamise teavitused, mis on seotud nt lepingutrahvide vmt,
- 4) arve või muu raamatupidamisdokument;
- 5) asjade, teenuste või ehitustööde üleandmist ja vastuvõtmist tõendava dokumendi koopia;
- 6) kulu tasumist tõendav dokument;
- 7) raamatupidamises projekti kulude kajastamist tõendav dokument;
- 8) garantiid, kindlustuse või täitmistagatise dokument, kui neid nõutakse maksealuseks olevas lepingus;
- 9) laenu- või liisinguleping selle olemasolul.

KIK kontrollib maksetaotluse ja sellele lisatud dokumentide nõuetele vastavust. Puuduste korral määrab KIK toetuse saajale tähtaja nende kõrvaldamiseks. Makse tegemise aeg pikeneb aja võrra, mis kulub toetuse saajal puuduste kõrvaldamiseks. KIK võib peatada maksetaotluse menetlemise osaliselt või täielikult, kui toetuse kasutamisega seotud kohustus on täitmata.

Viimane maksetaotlus esitatakse koos projekti lõpparuandega või pärast projekti lõpparuande esitamist. Lõppmakse tehakse pärast seda, kui KIK on lugenud projekti tegevused abikõlblikkuse perioodil ellu viiduks.

Üheksanda peatüki § 26 sätestab toetuse maksmisest keeldumise alused. Toetuse maksmisest on alus keelduda täielikult või osaliselt, kui kulu ei ole toetatav, kuludokumendid ei vasta nõuetele või toetuse saajal on täitmata mõni määrusest või taotluse rahuldamise otsusest tulenev kohustus.

Paragrahv 27 sätestab toetuse tagasinõudmise ja tagasimaksmise tingimused. Kui toetuse saaja ei täida määruse ja taotluse rahuldamise otsusega seatud kohustusi, on KIKil õigus toetus osaliselt või täielikult tagasi nõuda atmosfääriõhu kaitse seaduse § 182¹ kohaselt. Toetus nõutakse tagasi, kui pärast toetuse väljamaksmist selgub, et toetuse saaja on teadlikult esitanud valeandmeid; ei ole täitnud toetuse väljamaksmise aluseks olevaid nõudeid; ei ole kasutanud toetust sihipäraselt või ei täida toetuse saaja kohustusi. Alus taotluse rahuldamise otsuse muutmiseks ja toetuse osaliselt või täielikult tagasinõudmise otsuseks on sõltuvalt rikkumise raskusest, kui:

- 1) ilmneb asjaolu, mille korral taotlust ei oleks rahuldatud;

- 2) toetuse saaja on jätnud osaliselt või täielikult täitmata kohustuse või nõude ja see on mõjutanud kulu abikõlblikkust;
- 3) toetuse saaja ei täida taotluse rahuldamise otsuses või määruuses sätestatud või ei kasuta toetust ettenähtud tingimustel;
- 4) ilmneb, et projekti eesmärkide saavutamine ei ole võimalik või projekti tegevuste tähtaegu ei ole järgitud;
- 5) toetuse saaja avaldust taotluse rahuldamise otsuse muutmise kohta ei rahuldata ja toetuse saajal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata;
- 6) toetuse saaja esitab avalduse toetusest loobumise kohta;
- 7) toetuse saaja on toetuse kasutamise kohta esitanud ebaõigeid andmeid.

Riigihangete seaduse rikkumise korral, millega võis kaasneda mõju hankelepingu maksumusele, olenevalt rikkumise raskusest ja võimalikust mõjust hankelepingu maksumusele nõuab KIK toetuse tagasi rikkumisega hõlmatud hankelepingu maksumuse toetuse arvelt hüvitatud osas. Toetus nõutakse 100 protsenti tagasi, kui hankemenetluse korraldamisel esines huvide konflikt. Huvide konflikt on olukord, kus hankija, siin ka nn mittehankija või tema nimel tegutseva isiku töötajal, ametnikul, juhatuse liikmel või muul pädeval esindajal, kes on kaasatud hanke ettevalmistamisse või korraldamisse või kes võib muul moel mõjutada selle hanke tulemust, on otseselt või kaudselt finantsalaseid, majanduslikke või muid isiklikke huve, mida võib käsitada tema erapooletust ja sõltumatust kahjustavatenä.

Kui toetuse saaja ei säilita toetuse abil soetatud vara viis aastat pärast abikõlblikkuse perioodi lõppu või ei kasuta seda viie aasta jooksul sihtotstarbel, nõutakse toetus proportsionaalselt tagasi. Sihtotstarbeliseks kasutamiseks loetakse vara kasutamist taotluses kirjeldatud eesmärgil.

Ebaseadusliku või väärkasutatud riigiabi tagasinõudmise alused on asjakohastes otsekohaldavates Euroopa Liidu aktides. Toetuse tagasinõudmise korral tunnistatakse nõude ulatuses taotluse rahuldamise otsus kehtetuks ning tagasinõutud toetus tuleb tagasi maksta 60 päeva jooksul. Tähtajaks tagastamata summale kohaldatakse atmosfääriõhu kaitse seaduse § 182¹ lõikes 4 sätestatud viivist. Kui toetuse saaja ei ole tagastanud toetussummat tähtajaks, on ta kohustatud maksma tähtpäevaks tasumata summalt viivist 0,1 protsenti iga toetuse tagasimaksmisega viivitatud kalendripäeva eest, kuid kogusummas mitte rohkem kui tagasinõutav toetussumma. Tagasimaksetest loetakse kõigepealt tasutuks viivis, seejärel tagastamisele kuuluv toetus. Toetuse tagasinõudmise otsus kuulub sundtäitmisele.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu järgib järgmisi Euroopa Liidu õigusakte:

- 1) Euroopa Komisjoni määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks;
- 2) Euroopa Komisjoni määrus (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes.

4. Määruse mõjud

Meetmest rahastatavate projektide toel elluviidavate tegevuste tulemusel väheneb KHG osakaal majandustegevuses ning kasvab ettevõtete lisandväärtus. Projektide käigus luuakse pikema perspektiiviga töökohti, kuivõrd KGHd vähendavad investeringud on suure tõenäosusega ka rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. See võimaldab ettevõtjatel teenida suuremat müügitulu ja riigil suuremat maksutululu.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rahastamine on riigieelarvestrateegias välja toodud „Kliima-energiapoliitika eesmärkidel pilootprojektide toetamine sh: avatud taotlusvoor“ (9,335 mln eurot). Määruse rakendamise eest vastutab KIK. Projektide kohustusliku omafinantseeringu tagavad toetuse saajad. Määruse rakendamise, shtaotluste menetlemise kulude ja aruannete kontrollimisega seotud kulud eraldab Kliimaministeerium halduslepinguga. Määruse rakendamisega ei kaasne otseseid tulusid riigieelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu koostöölastamiseks Riigikantsleile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Rahandusministeeriumile riigiabi tingimuste vastavuse koostöölastamiseks. Samuti esitatakse eelnõu teadmiseks ja arvamuse avaldamiseks ettevõtlusorganisatsioonidele ning ka ettevõtetele, kes on varem huvi toetuste vastu näidanud. Kevadel 2024 toimus ettevõtetele suunatud seminar, kus tutvustati määruse eelnõu kontseptsiooni.